

Metsät ilmastotyössä

Etelä-Savo on Suomen metsäisin maakunta

Ilmastonäkökulma liittyy metsiin erityisesti metsiin sitoutuvan hiileen kautta sekä kysymyksenä metsien ja metsänhoidon sopeutumisesta ilmastonmuutokseen. Molemmat näkökulmat ovat hyvin merkittäviä Suomessa ja erityisesti metsäisessä Etelä-Savossa, jonka pinta-alasta on 85 % metsämaata (Luke s.a.). Metsien hyvä hoitaminen ja kestävä hyödyntäminen ovatkin Etelä-Savon maakuntastrategian tärkeimpiä tavoitteita (Etelä-Savon maakuntaliitto 2021) ja metsät ja metsätalous ovat iso osa maakunnan taloutta. Etelä-Savo on vahva mekaanisen metsäteollisuuden maakunta, jossa tuotetaan sahatavaraa, vaneria ja kertopuuta. Lisäksi Etelä-Savossa on panostettu teollisen puurakentamisen kehittämiseen. Pitkäikäisillä puutuotteilla voidaan korvata uusiutumattomia raaka-aineita ja ne toimivat hiilivarastoina sekä parantavat alueellista hyvinvointia. (Metsäkeskus 2020.) Metsätalouden lisäksi metsien taloudellinen hyöty näkyy esimerkiksi siten, että luonto ja metsät vetävät puoleensa alueen taloudelle tärkeitä vapaa-ajan asukkaita ja matkailijoita. Metsät tuottavat myös luonnon monimuotoisuutta ja lisäävät ihmisten hyvinvointia. Näiden hyötyjä on kuitenkin vaikea mitata, sillä käytössä ei ole edes viitteellisiä taloudellisia mittareita.

Alueellisen metsäohjelman mukaan Etelä-Savon metsät kasvavat keskimäärin 9,1 milj. m³/v ja niitä hakattiin vuosina 2015–2019 keskimäärin 6,83 milj. m³/v. Tämä oli käytännössä yhtä suuri kuin suurimmaksi ylläpidettäväksi laskettu hakkuutaso. (Metsäkeskus 2020.) Vuosina 2017 ja 2018 hakattiin Suomessa metsää enemmän kuin koskaan aiemmin. Tällöin myöskään Etelä-Savon metsien hiilivarasto ei kasvanut. Tämän jälkeen hakkuumäärät ovat olleet vähentymään päin. Vuosittaisen suuren vaihtelun takia puumäärän tai hiilivaraston kehityksessä ei kuitenkaan kannata tarkastella yksittäisen vuoden lukuja, vaan pidemmän ajanjakson trendejä.

LUT:n vuonna 2020 päättyneessä Hiilivapaa Etelä-Savo –hankkeessa (EAKR) Luonnonvarakeskus ja Helsingin yliopiston Ruralia Instituutti laskivat erilaisten metsänhoidon skenaarioiden aluetaloudellisia vaikutuksia Etelä-Savossa. Nykyistä käytäntöä intensiivisemmän metsätalouden skenaario tuotti viidenkymmen vuoden aikajänteellä parhaat talousvaikutukset ja ilmastovaikutuksia optimoiva metsätalous huonoimmat. Tutkijoiden realistisena pitämässä kompromissiratkaisussa talousvaikutukset olivat aluksi negatiiviset, mutta myöhemmin positiiviset. Tässä skenaariossa metsien puumäärä oli tarkastelujakson lopussa noin 50 % suurempi kuin intensiivisen metsätalouden skenaariossa. Metsäomaisuuden arvo viidenkymmenen vuoden päästä ja tulevaisuuden hakkuumahdollisuudet kompensoivat tarkastelujakson sisällä saatujen hakkuutulojen pienempää määrää. (Laihanen ym. 2020.) Jos vähäisemmät hakkuut parantavat vapaa-ajan asukkaiden ja matkailijoiden viihtymistä Etelä-Savon alueella, niin sillä on myös taloudellista merkitystä alueelle.

Metsien hiilivarastolla ja hiilinielulla on rahallista arvoa kansantaloudelle. Jos metsien nielu on suurempi, niin toisilla sektoreilla voidaan jättää kalleimpia päästöjen vähennystoimia tekemättä. Keskustelussa on ollut esillä, että valtiovallan kannattaisi palkita rahallisesti metsänomistajia hiilinielun kasvattamisesta. Jos nämä ajatukset yltävät käytännön toimiin niin hiilen sitomisesta tulee nykyisiä laskelmia kannattavampaa myös Etelä-Savossa. Kuitenkin metsänomistajat päättävät itse metsiensä hoidosta. Käytännössä tämä näkyy mm. siinä, että hakkuumäärät vaihtelevat vuodesta toiseen markkinoiden suhdanteiden mukaan. Oman talouden lisäksi metsänomistajat painottavat muita taloudellisia ja ei-taloudellisia vaikutuksia valitsemallaan tavalla.

Mikkelin kaupungin metsäomaisuus

Metsien hakkuut vaikuttavat käytännössä eniten maankäytön hiilitaseeseen. Metsien hiilivarasto kasvaa, jos niitä hakataan vähemmän kuin ne kasvavat. Käytännössä ei ole mahdollista hakata koko kasvua, vaan puhutaan suurimmasta ylläpidettävästä hakkuutasosta. Laskennallisesti Mikkelin kaltaisessa metsäisessä kunnassa metsien kasvu sitoisi kunnan alueen hiilipäästöt jopa moninkertaisesti, jos metsiä ei hakattaisi (Sitowise 2021). Käytännössä suurin osa metsistä on talouskäytössä.

Mikkelin kaupunki omistaa metsää noin 6700 hehtaaria. Kaupungilla on metsäomaisuuden käyttö- ja hoitosuunnitelma vuosille 2014–2021, jonka mukaan Mikkelin kaupungin metsien keskimääräinen puumäärä kasvaa 137:stä m³/ha 147:ään m³/ha vuoden 2013 alusta vuoden 2022 alkuun mennessä. Tämä tarkoittaa vajaan prosentin kasvua vuodessa. Vuosina 2010–2014 Mikkelin metsät kasvoivat vuosittain keskimäärin 34000 m³ ja niitä hakattiin noin 18300 m³ vuodessa. Suhdanteista ja satunnaisista tekijöistä riippuen vuosittain hakataan kasvusta isompi tai pienempi osa. Joinain vuosina voidaan hakata kasvua enemmän, jos vastaavasti toisina vuosina hakataan vähemmän. Mikkelin kaupunki on metsänomistajana huomioinut taloudellisen kestävyuden lisäksi myös muita arvoja erityisesti taajamametsissä. Sitowisen (2021) CO2-raportin mukaan Mikkelin metsät kasvoivat esimerkkivuonna 2010 selvästi hakkuita enemmän. Laskennallisesti ne sitoivat kaupungin päästöt jopa moninkertaisesti. Vuosina 2014 ja 2016 metsien hakkuut olivat kuitenkin metsien kasvua suuremmat. (Sitowise 2021.) Nämä esimerkkivuodet kertovat metsien suuresta potentiaalista ja merkityksestä. Yksittäisien vuosien sijaan hiilivaraston kasvua on kuitenkin syytä tarkastella useamman vuoden aikavälillä. Tässä ohjelmassa linjataan Mikkelin kaupungin omistamien metsien käyttöä ilmastonäkökulmasta. Näitä linjauksia tarkennetaan ja viedään käytäntöön metsäsuunnitelmien kautta.

Tavoitteet

- Mikkelin kaupungin metsiä hoidetaan kestävästi luonnon monimuotoisuus ja virkistyskäyttöarvot huomioon ottaen.
- Mikkelin kaupungin omistamien metsien puumäärä ja hiilivarasto kasvavat.
- Mikkelin omistamat metsät toimivat esimerkkinä monipuolisesti kestävästä metsänhoidosta, jossa ilmasto- ja metsätaloustavoitteet yhdistyvät.
- Kuntalaisten hyvinvointia tukevien metsien ja luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien lisääminen luontoa kunnioittaen.

Toimenpiteet

- Kunnan metsien hoidossa ja käytön suunnittelussa seurataan tutkimusta ja valitaan ilmastokestävän metsätalouden näkökulmasta parhaat metsänhoitomenetelmät.
- Päivitetään metsäomaisuuden käyttö- ja hoitosuunnitelma. Tässä jatketaan edellisen suunnitelman linjaa, jossa ilmastotyön kannalta keskeisiä toimia ovat esimerkiksi turhien ojitusten välttäminen, jatkuvapuiteisuus ensisijaisti turvemailla ja pidennetty kiertoaika taajamametsissä, luontaisen uudistamisen suosiminen, uudistamisen onnistumisen varmistaminen, puuston elinvoimaisuudesta huolehtiminen ja maisemallisesti ja luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden huomioiminen.

- Hiilinielujen laskenta ja ilmastokestävyys otetaan osaksi metsien käytön suunnittelua ja toimenpiteitä.
- Kartoitetaan ja metsitetään sopivia kohteita hiilin sidonnan lisäämiseksi.
- Keskimääräinen puuston hakkuupoistuma pidetään pienempänä kuin puuston kasvu.
- Kaupungin metsäsuunnitelmaa päivitettäessä vertaillaan eri toimintamalleja ja hyödynnetään uuden ohjelmiston mahdollisuuksia laskea eri skenaarioita hiilivaraston kasvattamisen näkökulmasta.
- Selvitetään rakennushankkeita suunniteltaessa puun käytön mahdollisuudet.
- Kartoitetaan ja suojellaan sopivia metsäisiä suojelukohteita hiilivaraston ja luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi.
- Kehitetään viheralue- ja suojelualueverkostoa kytkemällä alueet monimuotoisuuden kannalta elinvoimaisiksi kokonaisuuksiksi.

Mittarit

- Uusi suunnitelma, jossa ilmastokestävä metsänhoito on keskeisenä periaatteena
- Metsän kasvu (4 v välein)
- Metsän hakkuut (4 v välein)
- Metsien puumäärä (4 v välein)
- Metsien hiilivarasto (4 v välein)
- Kunnan omistamalle maalle perustetut metsäiset suojelualueet (kpl ja ha)